

דאוס אקס מאכונה*

לכאורה, תהום פעורה בין עולמות הרוח וההייטק, אבל מבט בחנויות האפליקציות, בטכנולוגיות חדשות ובסמארט־אפס שקמים סביב הנושא, מגלה שהדת - מיהדות ועד בודהיזם - נכנסת בדלת האחורית, דרך הסמארטפון. האם הטכנולוגיה תחליף את הטקסים הדתיים המסורתיים? איך מתבצע "האקינג של התודעה"? ומתי נקבל שיעורים מהולוגרמה של הרבי מלובביץ' דוח G ← צאלה קוטלר־הדרי

* מונח בלטינית [Deus Ex Machina] שפירושו המילולי הוא "האל מתוך המכונה". בהשאלה, הכוונה היא לפתרון שמגיע משום מקום (בעיקר בעלילה בדיונית). בכתבה הזו, חזרנו למשמעות המילולית

"אנחנו תופסים את הטכנולוגיה כמרחב וקוראים לאינטרנט המרחב הקיברנטי, אומרים 'בכנסתי לאינטרנטי', אומרת וייסמן. "לכן, אחד הדברים הראשונים שהיו באינטרנט היו מסעות עלייה לרגל: הציעו לך לעלות לרגל למקומות קדושים כמו אתר הכותל ולהיות באינטראקציה"

יותר כשמחליפים אותם בריגיסלי. למשל, יש כמה אפליקציות של שופר שמציעות לתקוע בשופר דרך הטלפון: עושים פו על הטלפון והוא מוציא תרועות שונות. אבל היהדות לא מקבלת ייצוג תמונה בתור הדבר החומרי האמיתי. השופר צריך להיות עשוי מחומר מאוד מסוים כדי שיתפש עררי שמיים. מצד שני, יש בהרבה דתות ריטואל של שימוש במחרוזות – בבורהים, בנצרות ובאסלאם, שנקראת מסבחה. אלה מחרוזות תפילה או מודעות ואין חובה מאיזה חומר יהיו עשויות, פלסטיק או עץ, העיקר הספירה. לכן, לכל המחרוזות האלה יש גם אפליקציות פופולריות שאפשר להעביר עם האצבע את החרוז והיא גם סופרת בשבילך או ממלמלת תפילה, אנשים באמת משתמשים בזה".

איזה מאפיינים ייחודיים יש למבשרי הנייר

שורפכים אותו כבלי עזר דתי?

"אנחנו תופסים את הטכנולוגיה כמרחב וקוראים לאינטרנט המרחב הקיברנטי, אומרים 'בכנסתי לאינטרנט'. לכן, אחד הרברים הראשונים שהיו באינטרנט היו מסעות עלייה לרגל: הציעו לך לעלות לרגל למקומות קדושים כמו אתר הכותל ולהיות באינטראקציה. יש הרבה מצלמות במקומות מקודשים בעולם שמצלמות 24 שעות ביממה ואת יכולה להתחבר דרך אפליקציה ולהרגיש שאת שם, וביחד איתך יש עוד אלפי אנשים שיושבים עם מקום קדוש פתוח על הדסקטופ שלהם. פה אפליקציות פחות הצליחו, אבל באינטרנט זה עובר טוב מאוד. מה שכן מצליח בסמארטפון זה מרחבים קטנים יותר ולא מקומות עלייה לרגל. למשל, מרחב המקדש הביטי".

מה הבורנוז?

"בהינדואיזם ובבודהיזם יש מקדש ביתי עם גרות וקטורת ופסלונים של אלים. הרבה אנשים קמים בבוקר ומתפללים מול המקדש הביתי, שיכול להיות ויטרינה או מרף בבית ויש פעולות לעשות כמו לשים פרחים, להדליק קטורת ולהסתכל בעיניים של הפסל. בהינדואיזם את מסתכלת על האל והוא מסתכל עליך, יש קשר עין עם הייצוג. אלה דברים שעובדים יפה באפליקציה והיא יכולה להיות תחליף. לכן, יש אפליקציות הינדואיסטיות מקסימות שאת עושה איתן תפילת בוקר לשיבא. פותחים את האפליקציה ויש קול תורעה ואז ארון נפתח ושיבא יוצא לקראתך ממנו, את לוחצת על עוד משהו, וזה מפור עליו פרחים, לוחצת על משהו אחר ונרלקת קטורת.

"בהינדואיזם זה נהדר כי התפיסה שלהם שונה ממונותיאזים של 'לא תעשה פסל ותמונה'. התפיסה ההינדואיסטית האלילית היא שממילא כל העולם אשליה וייצוג של משהו, ולא משנה בעולם האשליה אם זה ייצוג של ייצוג של ייצוג. יש להם הרבה יותר אפליקציות מכל הדתות כי מבחינתם, כל העולם הוא ייצוג והרחבה של המוח. ביהדות זה לא ככה. יש למשל אפליקציות של חנוכה, שבלי להדליק אש את לוחצת על המסך ונרלקת החנוכייה

ואת שומעת מוזיקה, אבל מבחינה הלכתית לא עשית את המצווה."

לאן כל זה הולך לדעתך?

"לאימוץ של מציאות רבודה שמחברת בין המרחב החומרי הפיזי למרחב הרוחני הבלתי נראה שבו הדת פועלת. תחשבי למשל על הפיצ'ר שמאפשר לצלם תמונה משפחתית עם סנטה קלאוס, ותראי לאן זה יכול להגיע – אולי, למשל, להולוגרמות שיסתובבו כינינו. נגיד, הרבי מילובכיץ' בהולוגרמה נותן נאום גדול. זה יגידור כמוכן ויכוחים תיאולוגיים."

לעומק עמק הסיליקון

החיבור בין טכנולוגיה ורוח לא עוצר במנותיאיזם. אחר התחומים החמים בסיליקון ואלי הוא "Consciousness Hacking", תנועה גלובלית של כעשרת אלפים אנשי טכנולוגיה, מדע, תרבות ורוח, שמחפשים את החיבור בין הריגיסלי לרוחני. השנה אף התקיים כנס משקיעים בתחום ובמסגרת הפעילות מתקיימים מיטראפים בנושא, גם בישראל. על-פי ניר להב, דוקטורנט לפיזיקה באוניברסיטת בר אילן, חוקר תודעה ומי שמוביל את קהילת "רוחניות חילונית" בפייסבוק, אלה ביטויים של הרוחניות הריגיסלית החדשה: "אם ברת יש הריכה הגבלות, הרוחניות החילונית מציעה הויפן", הוא אומר. "יש לנו הרבה עוצמה וצריך לאפשר לאדם מה שיותר חופש כדי לממש את העוצמה הזאת. לחקור את עצמך, להיפתח. בגלל זה אירועים כמו המידיבון או הברנינגמן צוברים תאוצה כי גם שם הכול פתוח ומותר, זה ההופש להכיר את העוצמה שבר".

בעוד שברת, העוצמה היא של האל.

"ההטכנולוגיה היא העוצמה והיצירתיות של העולם החילוני. לכן, בסיליקון ואלי יש סטארט-אפים שמנסים לפתח טכנולוגיות שיכולות לעזור לנו להתפתח ולהביא את התודעה שלנו לרמה גבוהה יותר".

איך הם מנסים לעשות את זה?

"למשל, דרך ההשפעה על גלי המוח. יש טכנולוגיה שמאפשרת לשים סוג של מתקן על הראש, והאפליקציה קוראת את גלי המוח. לפי המצב שלך, שימו מוזיקה מרגיעה כדי להיכנס לגלי אלפא, שהם הגלים שיש לנו במוח כשאנחנו רגועים. או שיש אפליקציה שמציעה משחק שרק כשנכנסים למצב של גלי אלפא, אפשר להפעיל את הדמות שקופצת במסך וצריך להתאמן כדי שיקפוץ גבוה יותר – זה נקרא ניויר פידבק. דוגמה נוספת לכך היה מיצג אמנות בברנינגמן האחרון, של אנמים ממקסיקו, ובו אנשים ישבו על כיסאות והיכירו להם אלקטרודות שמודדות את קצב הלב. מולם היה פסל כגובה 3 מטר שנראה כמו כד. מהרמקולים החלו לתת הוראות של מדיטציה מודרכת לחמלה ואהבה, ולאט־לאט קצב הלב שלהם הסתנכר, ובתאמה, האורות דלקו יותר או פחות. זה מראה איך אפשר לשלב טכנולוגיה עם מסע רוחני לתרגול חמלה".

איזה טכנולוגיות נוספות עושות מחלבים כאלה?

"יש אפליקציות שעוזרות להגיע למצב של חלום צלול (Lucid dream). זה חלום שבו אנחנו מודעים לכך שאנחנו בתוך החלום, ואז

אפשר להשתמש בחלום לצרכיך: לשאול את עצמך או רמויות אחרות שאלות בחלום, לנסות להתמודד עם פחדים או לעשות דברים שרק בחלום יש לך אומץ לנסות. בבורהיזם משתמשים בזה ככלי רוחני לכל דבר, או עכשיו מפתחים טכנולוגיות שיעזרו לנו להיכנס למצב של חלום צלול".

"זה תהליך אוטומציה של המודעות", מתייחסת וייסמן, "בשביל האדם החילוני, טכנולוגיה מחליפה דת. זאת מערכת קסמים שנותנת הסברים. זה נתיב חילוני מקביל לנתיב הדתי. לכן, אנשים מנסים לעשות את העולם טוב יותר דרך טכנולוגיה, כדי שנקיר את עצמנו יותר טוב ונעשה האקינג לתודעה. זאת תפיסה חלופית למצוות הדתיות שאומרות תעשו כך וכך ותהיו אדם טוב יותר. המערכת החילונית אומרת, אני גם רוצה להשתפר, ואני עושה את זה באמצעות טכנולוגיה שתעזור לי. הטכנולוגיה היא נתיב לגאולה".

אני משוכנעת שאני שומעת ביקורת.

"הבעיה כאן היא שהמטרה של ריטואלים רוחניים או דתיים היא להביא אותך בגוף הזה ובכילוגיה הזאת להישגים, דרך עבודה פנימית. אם תמצאי את הטכנולוגיה שתעזור לך לעשות את זה בלחיצת כפתור, האם קיבלת את הרווח שאותו ריטואל אמור לתת לך? זה קצת כמו סמים, את יכולה להגיע למצבי תודעה גבוהים איתם, אבל אם את מגיעה לשם לכד דרך תרגול, את שולטת ומקבלת רוח מסוים, ונשאלת השאלה אם את משיגה את זה דרך סם, האם זה שלך? זאת שאלה שיש עליה ויכוח.

"למשל, יש אפליקציה שנקראת גורו מדיטשן, שהיא אפליקציית משחק שבה צריך לשבת בתנוחת לוטוס כשהאגודלים סגורים בתנוחת מדיטציה על האפליקציה בשתי נקודות. אם תישארי כך לאורך זמן, יש נזיר שעומד באוויר. אם תשכרי את התנוחה, הנזיר נופל. האפליקציה מחליפה את המשמעת העצמית דרך משחק. מצד שני, יש אנשים שלא הצליחו לעשות מדיטציה ופתאום עם הסמארטפון הצליחו, כי דווקא משום שזה רק את והמדריך באפליקציה, זה פותח משהו. אין סביר עור אנשים או חיץ בינך ובין המורה כמו שיש בעולם הממשי".

אל תאמרו "רוחניות"

המטרה של החיבור בסיליקון ואלי בין הרחבת התודעה ובין טכנולוגיה הוא מעט ציני ומתייחס גם לתפוקה בעבודה, כלומר לאפשרות לפרוש עם הנייד באמצע יום העבודה, לתרגל מדיטציה מודרכת או לשחק משחק בנייד שמרחיב את התודעה, כדי לבצע

לא תודה, הנחתני בבית

אפליקציות הדת הזמינות בניידים, רשימה חלקית

					
					
יהדות	נצרות	אסלאם	הינדואיזם	רוחניות חילונית	
תפילון. האפליקציה הפופולרית לקבל ברכות ותיקונים מרבנים ומקובלים ברחבי העולם בסרטונים מצולמים	תיוקון. אפליקציה שמאפשרת למכר ברכות ותיקונים מרבנים ומקובלים ברחבי העולם בסרטונים מצולמים	Confession. אפליקציה שמדריכה את המאמין הקתולי לפני טקס הווידי מול הכומר. האפליקציה The Catholic App גם מאפשרת לאתר כומר פנוי באזורך (בדומה לממשק טינדר) לצורכי וידי, ואף קיבלה על כך את ברכת הוותיקון.	Muslim Pro – Ramadan 2018. אפליקציה לזמני תפילה בזמן הרמדאן, כוללת גם את הקוראן	Puja Mobile Temple מקדש ביתי וירטואלי לאלים ההינדים במכשיר הנייד, כולל פיזור פרחים, הדלקת קטורת, מתן מנחה ועוד	
תיוקון. אפליקציה שמאפשרת למכר ברכות ותיקונים מרבנים ומקובלים ברחבי העולם בסרטונים מצולמים	Find a Minyan Tfila Finder Minyan Now אפליקציות מבוססת מיקום שמאפשרת מציאת מניין ובתי כנסת ברחבי העולם	Scan Mezuza. אפליקציה שמאפשרת לבדוק, לצלם ולטרוק את המזוזה כדי לבדוק אם היא כשרה או פסולה	Relax VR. אפליקציית VR הכוללת התקן ראש ומאפשרת מדיטציה באמצעות מציאות רבודה באתרים שונים ברחבי העולם, כולל מוזיקה למדיטציה והדרכה לתרגול	Muse. אפליקציה למדיטציית מיינדפולנס משולבת ביופידיק כ־200 דולר. שקוורא את גלי המוח. בהתאמה לגלי המוח, האפליקציה משמיעה טאונד ודמיון מודרך על מנת להגיע לגלי אלפא	
מידה כנגד מידה. המרה של מידות חז"ל לייחידות מידה מודרניות	חלב או בשר. אפליקציה שמאפשרת טיימר למדידת הזמנים בין אכילת בשר וחלב	Calmed. אפליקציה לתרגול מדיטציית מיינדפולנס, שינה רגועה, הפחתת סטרס וכוללת גם שיעורים מוקלטים	Happify. אפליקציה מבוססת רשת חברתית, פעילות ומשחקים לתרגול תודעה לחשיבה חיובית והפחתת סטרס	VR Relax. אפליקציית VR הכוללת התקן ראש ומאפשרת מדיטציה באמצעות מציאות רבודה באתרים שונים ברחבי העולם, כולל מוזיקה למדיטציה והדרכה לתרגול	
מידה כנגד מידה. המרה של מידות חז"ל לייחידות מידה מודרניות	חלב או בשר. אפליקציה שמאפשרת טיימר למדידת הזמנים בין אכילת בשר וחלב	Calmed. אפליקציה לתרגול מדיטציית מיינדפולנס, שינה רגועה, הפחתת סטרס וכוללת גם שיעורים מוקלטים	Happify. אפליקציה מבוססת רשת חברתית, פעילות ומשחקים לתרגול תודעה לחשיבה חיובית והפחתת סטרס	VR Relax. אפליקציית VR הכוללת התקן ראש ומאפשרת מדיטציה באמצעות מציאות רבודה באתרים שונים ברחבי העולם, כולל מוזיקה למדיטציה והדרכה לתרגול	
מידה כנגד מידה. המרה של מידות חז"ל לייחידות מידה מודרניות	חלב או בשר. אפליקציה שמאפשרת טיימר למדידת הזמנים בין אכילת בשר וחלב	Calmed. אפליקציה לתרגול מדיטציית מיינדפולנס, שינה רגועה, הפחתת סטרס וכוללת גם שיעורים מוקלטים	Happify. אפליקציה מבוססת רשת חברתית, פעילות ומשחקים לתרגול תודעה לחשיבה חיובית והפחתת סטרס	VR Relax. אפליקציית VR הכוללת התקן ראש ומאפשרת מדיטציה באמצעות מציאות רבודה באתרים שונים ברחבי העולם, כולל מוזיקה למדיטציה והדרכה לתרגול	
מידה כנגד מידה. המרה של מידות חז"ל לייחידות מידה מודרניות	חלב או בשר. אפליקציה שמאפשרת טיימר למדידת הזמנים בין אכילת בשר וחלב	Calmed. אפליקציה לתרגול מדיטציית מיינדפולנס, שינה רגועה, הפחתת סטרס וכוללת גם שיעורים מוקלטים	Happify. אפליקציה מבוססת רשת חברתית, פעילות ומשחקים לתרגול תודעה לחשיבה חיובית והפחתת סטרס	VR Relax. אפליקציית VR הכוללת התקן ראש ומאפשרת מדיטציה באמצעות מציאות רבודה באתרים שונים ברחבי העולם, כולל מוזיקה למדיטציה והדרכה לתרגול	

"אם אני בעבודה ובכנסת ללחץ, ופתאום אפליקציה

מביאה לי סצנה של טבע ומרגיעה אותי, זה נהדר",

אומרת מאיה צוקדמן, האקרתית חברה. "אבל מה קורה

אם מישהו יכול להיכנס לי לראש, לתודעה? אנשים

מתחילים לאבד את החוש למה אמיתי ומה לא. לכן

אנחנו מנסים ליצור קוד אתי לתכנות ובינה מלאכותית"

מגע או על הראש שלנו? אם אני באמצע עבודה ובכנסת ללחץ, ופתאום אפליקציה מביאה לי סצנה של טבע ומרגיעה אותי, זה נהדר, אבל מה קורה אם מישהו יכול להיכנס לי לראש, לתודעה? אנשים מתחילים לאבד את החוש למה אמיתי ומה לא אמיתי. לכן אנחנו מנסים ליצור קוד אתי לתכנות ובינה מלאכותית, כי אם לא יהיה לנו את זה וניתן לילדים בני עשרים – גברים לרום – בסיליקון ואלי לקרד את הטכנולוגיה הזאת, נהיה בבעיה".

בישראל, כאמור, התחום הזה צעיר מאוד, "זוה מאוד מפתיע, כי ישראל היא מדינה מצוינת לתחום של "Consciousness Hackin", אומרת ג'לי רובינשטיין, הנציגה של התנועה בישראל ומנהלת עמוד הפייסבוק המקומי. "מצד אחד ישראל מדינה מאוד רוחנית, ומצד שני אנחנו הרי סטארט־אפ ניישן, או למד לא עושים את החיבור ביניהם?".

למה באמת?

"המילה 'רוחניות' יכולה לאיים על אנשים רציונליים, לכן משתמשים במילה תודעה, למרות שבסופו של דבר, אנרגיה זה פיזיקה. אחרי שהכרתי את הפעילות של מייקי סיגל, שייסד את הרעיון הזה, ביקשתי ממנו להביא את זה גם לישראל, וכבר עשינו מיטאפ שהגיעו אליו כמה עשרות משתתפים, וגם לי יש מיום שעוסק בקשר בין טכנולוגיה ואינטואיציה".

דני טוטנאור, למשל, הוא יום מקומי שייסד כבר שתי אפליקציות בתחום משיק שעוסק באושר: "הן מוצעות להורדה באייפון, אבל הפעילות שלהן קטנה יחסית", הוא אומר. "אחת מהן מנתרת את רמת האושר שלך ועושה אלגוריתם שעוזר לך להיות מאושרת, השנייה זאת אפליקציה של יומן הוקרה כדי להעלות את רמות האושר. היה לי

בעבר סטארט־אפ שעשה הרבה כסף וחיפשתי דרך לשלב את הטכנולוגיה כך שתוכל לעשות טוב לאנשים. הטלפון הרי בכיס שלנו ואנחנו מתרגלים בו כל היום רשתות חברתיות ומשחקים, אז אפשר לתרגל גם

דברים שקשורים לפסיכולוגיה חיובית ורוחניות. הבעיה היא שרוב החברות שמשיקיעות בישראל נמשכות לדברים המסורתיים. לא מצאתי יותר מדי משקיעים שהתחום הוא מושך אותם פרט לקרן ג'וי (joy ventures), שעוסקת באיור בין טכנולוגיה והעלאת רמות האושר וה־wellness".

אתה בעצמך משתמש?

"כן, יש לי את האפליקציות שלי וגם כמה מהמתחרות. אני משתמש בשתי אפליקציות גדרלות בתחום של המיינדפולנס שזאת נישה מאוד פופולרית עם אלפי אפליקציות שעוזרות לאנשים לתרגל על בסיס שוטף מדיטציה וגם עושות כסף יפה. יש לי אפליקציה של משפטי השראה,

ואפליקציה אחרת היא insight timer שיש לה פיצ'ר פשוט של גוגל. אני שובר בה שיאים עם זמני מדיטציה ויכול לראות מי עושה איתי מדיטציה באותו רגע נתון בעולם ואפשר גם לתקשר איתו. רוב האפליקציות יושבות על רעיון של משחק ונקודות, מעבר בין שלבים והתקדמות במשחק בהתאם לתרגול. חלקן עושות חיבור לקהילה גלובלית ומיליונים כבר משתמשים בה. לכן, אני מאמין בכל ליבי שהטכנולוגיה יכולה לפתח דלת ולעורר אנשים לתרגל רוחניות".